

STUDENTER OCH
STUDENTLIV

Av filosofie magister Nils Meinander

Också de svenska studenterna i Finland hemfalla under högtidligare stunder åt en sinneslyftande traditionskult. Det är kanske mera betecknande för förhållandena än för dem, att de därvid inte i främsta rummet låta sig inspireras av i egentlig mening akademiska minnen. Den trägna forskarfliten har deras aktning, men den skapande och kämpande handlingsmänniskan fångar i hög grad deras fantasi. De ha svårt för att tillbedja Minerva utan att snegla mot Mars.

Deras korporationer anteckna gärna en del stora tider i sina hävder. Jägaraktivismen under förra världskriget var väsentligen en studenternas egen fråga, och de svenska studenterna stodo här både kvantitativt och kvalitativt för en storslagen insats. I samma anda genomkämpades frihetskriget. — ”Ur edra led har den frihetsrörelse utgått, vilken som en mäktig ström fört till vårt lands frigörelse”, yttrade Mannerheim till landets studenter den 16 maj 1918. Detta omdöme gällde inte mindre de svenska studenterna.

Under ofärdstiden i början av seklet stodo studenterna i motståndsfrentens första linje. Mot dem riktade sig de ryska myndigheternas djupaste förbittring. Eugen Schauman inspirerades till sin gärning i de svenska studenternas miljö, där enigheten aldrig bröts av någon undfallenhetsfalang.

Allt detta är förpliktande minnen. Vill man gå ännu längre tillbaka i tiden, lyser redan ljuset kring de politiska ledargestalterna med betydligt blekare sken. Freudenthal, den finlandssvenska nationalitetsidéns fader, är inte för de svenska studenterna i Finland vad Snellman, hans finska motsvarighet och motståndare, är för de finska. Runeberg är alla litterära närmanden till trots fortfarande alltför gudaväldig och statymässig för att kunna bli en intim inspirator. Hans värld har redan hunnit förvandlas från levande tradition till historia.

Naturligtvis finnes det också andra riktpunkter för de finlandssvenska studenternas traditionskult än dessa politiska och martialiska minnen. I Nylands nation bör det inte vara svårt att ännu förnimma en efterklang av den intellektuella, ironiska, men samtidigt hämningslösa och burleska stämning, som åtminstone eftervärlden tror blommade friskast när Edvard Westermarck var inspektor och Arvid Mörne kurator. Åbo nation dröjer ännu i andakt inför skämtaren och människan Guss Mattson, som där lever bland skuggorna. Vasa nation tänker på sin mångåriga kurator, publicisten och idrottsentusiasten Arthur Eklund, med större än vardaglig minnesgodhet. Men dessa oräkneliga band mellan det levande förflutna och det levande närvarande löpa inte så, att den analyserande tanken har lätt att finna reda i dem och bedöma deras styrka. Studentlivets betydelse ligger ju inte heller i vad som varit utan i det som är.

I det som är! Att nu säga så är naturligtvis att bruka överord. Just nu är studentlivet märkt av kriget. Det ligger inte nere, men det kan inte blomma som förr. Kårer och nationer arbeta i det lofvärda syftet att hålla

elden brinnande också under den mörka tiden, så att det blir möjligt att, om freden kommer, omedelbart fortsätta där kriget en gång trädde hämmande emellan. De administrativa angelägenheterna skötas. Medlemmar i fronttjänst få stöd i sina studiesvårigheter. Man samlas till möten och fester, men allting måste bli halvt då så många äro borta. Den studentikosa stämningen hinner inte riktigt ta fart, när lokalerna måste utrymmas klockan 23 och alkoholservingen upphör redan två timmar tidigare.

Denna presentation av finlandssvenskt studentliv måste därför gälla fredstidsförhållanden.

Det finnes ett ord i det svenska språket, som i Finland har en särskild klang: studentpolitik. Under den ryska tiden hade studenterna sina svåra mellanhavanden med myndigheterna. År 1855 ledde en konflikt till att Sverige begåvades med en av sina världsberömda män. Höga vederbörande misstänkte en gång efter en mera bullersam än provokatorisk meningsyttring i ett glatt lag A. E. Nordenskjöld för samhällsvådlig skandinavism och tvang honom att byta fosterland. Om studenternas förhållande till Bobrikov och hans efterföljare under senare generationer är tidigare talat.

Det är bittert att säga det, men det är inte desto mindre sant, att studentpolitiken under Finlands två självständiga årtionden mest betytt språkpolitik. Den nationalistiska rörelsen har som känt varit särskilt radikal i finskspråkiga studentkretsar. Sämjan befordrades på intet sätt av att svenskarna mot sin vilja tvingades tillhöra de officiella studentkårerna i Helsingfors universitet och Tekniska högskolan i Helsingfors. Särskilt i den förra

blev striden hård och segsliten. Tyvärr kunde det inte förhindras, att dess eko förnams t. o. m. utanför landets gränser och under en följd av år märkbart kom att irritera studentsamarbetet i Norden. Man skulle helt kunna lämna dessa minnen å sido som mindre respektabla förvillelser, om de inte haft också en positiv verkan däri, att de drivit de svenska studenterna närmare varandra och tvungit dem att utveckla och sätta värde på sin egenart.

Då dem förvägrades rätt att hedersamt skilja sig från den officiella kåren i Helsingfors, bildade de år 1924 en inofficiell kår, Helsingfors svenska studentkår, som uppbars av de fyra svenska nationerna, Nylands, Åbo, Vasa och Östra Finlands nation. Denna kår räknade omkring tusentalet medlemmar, och dess hävder äro fyllda förutom av monotona meningsutbyten kring de språkpolitiska livsfrågorna av ett mångskiftande och impulsgivande samröre med studenterna i Stockholm, Uppsala och Lund. Få och föga betydande äro de kulturgestalter och vältalare i Sverige, som inte vid en kår-afton gjort denna församling äran av ett föredrag, kan man med en godmodig överdrift hävda.

Denna kår samlade dock aldrig alla svenska studenter i Finland inom sin ram. Alumnerna vid Åbo akademi, Tekniska högskolan och Svenska handelshögskolan i Helsingfors ha alltid bildat sina egna organisationer. Som en samlande insats, en topp i den hierarkiska pyramiden, har Finlands svenska studentkårsförbund verkat, och detta förbund kan stoltsera med meriten att under en lång period ensamt ha företrätt Finlands studenter i det nordiska samarbetet.

Studenter och studentliv

Efter vinterkriget, då en ärlig vilja att överbygga de språkpolitiska klyftorna gjorde sig gällande i båda lägren, genomfördes en anmärkningsvärd nyordning av studentorganisationerna. Helsingfors svenska studentkår infogades i den officiella kåren vid Helsingfors universitet som en med inre autonomi utrustad självständig sektion, och landets samtliga studenter läto sig representeras av ett gemensamt studentkårsförbund, inom vilket det svenska förbundets traditioner fördes vidare av en ny institution, Finlands svenska studentråd. Med denna kompromissfred gravlades de gamla studentpolitiska ambitionsgrälen, och detta utan att de svenska organisationernas rätt till självverksamhet sina medlemmar till fromma därigenom blev beskuren.

Studier och studentliv är inte två varandra täckande begrepp, men de utesluta inte heller varandra. Man kan på tal om detta spørsmål skönja en anmärkningsvärd utvecklingslinje i det finlandssvenska studentlivet. Studierna visa nämligen en benägenhet att alltmera äta sig in i studentlivet. När någon äldre civis från självständighetstidens första år i yngre kamraters lag talar om sina bravader vid glasets rand, ser man framför sig en dryckenskap av himlastormande mått. Förbudslagtidens festivitas var ingenting för svaga kroppar eller själar. Trettioalet bildar en period av fortgående tillnyktring, men därmed är inte sagt att fliten och studieresultaten tilltagit i alldeles samma mån. Det finnes goda vittnesmål om att också de äldre generationerna läste bra "mellan slagene". Däremot ha överliggarna nu nästan helt försvunnit, en ny saklighetens strama anda har tryckt sin prägel på studenterna. Samtidigt ha tidigare tiders

fria akademiska sanningssökande som självändamål i allt högre grad fått ge vika för ett schematiskt examensmakeri. Vad som gått förlorat i charm har därmed vunnits i effektivitet.

Samband med detta har fackklubbarnas frammarsch. Den hör väsentligen trettioalet till. Nationslivet har inte kunnat tillfredsställa de moderna specialiseringskraven. Medicinare, jurister, teologer, agroforstare, historiker och naturvetare ha drivits in i sina speciella kättrar för utfodring med den andliga spis, som de bäst kunna smälta. Lyckligtvis har detta skråväsende dock inte mäktat ta död på nationernas bredare medborgarskolning. Nationerna ha bibehållit sitt grepp, och konkurrensen har inte varit till skada.

Dessutom har det funnits rum för rent politiska organisationer. Under Lappotiden bildades "Aktiva studentförbundet" för samhällets förädlande i radikal högeranda. Det dröjde ända till presidentvalskrisen 1937, innan den demokratiska och liberala motsidan organiserade sig i "Nyliberala studentförbundet". Det har varit både liv och färg över striden mellan "svartingar" och "pillemarer", men på det kamratliga planet har klyftan aldrig blivit djup. Motståndare ha okvädats för bristande fattningsgåvor, men deras goda tro har man i allmänhet inte velat betvivla. Nationslivet har aldrig förgiftats av politiska fejder.

En utomstående kunde kanske tro, att det halvtannat tusental svenska studenter, som studera vid Finlands högskolor, präglas av en likartad mentalitet. Själva ha de dock en annan uppfattning. Vasungarna tycka att nylänningarna äro förkonstlade och struntviktiga, och

nylänningarna ha en benägenhet att avfärda vasungarna som troskyldiga och föga intresseväckande figurer. Spänningen dem emellan har stundom hotat den inre freden. Viburgensarna äga kanske något av den rotlöshet och understrukna individualism, som brukar präglade svenskarna i förskingringen, medan aboensarnas särpräglighet svårligen låter sig fångas i någon formulering. En typ för sig, omisskännlig i sin stilrenhet, är teknologen, burdus, burlesk, stark i sång och dryckjöm, rättfram och enkelriktad. Hankeiterna hinna däremot knappast forma någon typ, innan de redan efter två års skolpluggande försvinna ut i affärslivet som graduerade diplomekonomer.

Ovanstående presentation av Helsingforsstudenterna torde ha gett vid handen, att författaren är nylänning och därför partisk. Åbostudenten kan han däremot skildra med nödig objektivitet. Åbostudenten gör på honom ett intryck av att vara mindre högljudd, mera eftersinnande och saktmodig än sin huvudstadskollega. Han saknar visserligen inte temperament och festhumör, om det gäller att visa den sidan till. Men det ligger i sakens natur att studentlivet överhuvudtaget kommer att bli mera vardagspräglat i Åbo än i Helsingfors. Detta omdöme är inte fällt som kritik.

Orsaken härtill ligger i miljön. Åbo är visserligen inte precis en småstad, men dock avsevärt mindre än Helsingfors. Och i synnerhet visa akademistadsdelarna kring domkyrkan en idylliskhet och intimitet, som inte kan undgå att föra tanken till de anglosaxiska småstadshögskolorna. Studenternas antal i de olika fakulteterna är dessutom jämförelsevis ringa. Därigenom undvikes

huvudstadens ofta sterila akademiska massproduktion. Relationerna mellan lärare och elever kunna bli mera personliga.

På grund av småstadsförhållandena komma också de akademiska institutionerna att få en större plats i studenternas vardagsliv i Åbo än i Helsingfors. Studenthuset blir inte en festlokal, där man endast samlas under bestämda samkvämskvällar, utan ett levande hem veckan runt. Man kan på de lediga timmarna mellan föreläsningarna bekvämt sticka sig in i de hemtrevliga seminarierna eller i boktornets läsesal kanske bara för att förstrött bläddra i böckerna. De akademiska sysslorna ge på detta sätt innehåll och färg åt hela vardagen. Den filiströsa yttervärlden förtränges till bakgrunden. Allt detta måste naturligtvis inverka också på andan och mentaliteten.

En gästande huvudstadsbo kan inte undgå att med avund se sig omkring i Åbo akademis värld och säga sig: vilken stämning, vilken ro, vilken lockelse till klokskap och flit! Denna svenska privata högskola har under årens lopp redan hunnit växa ut till en mångsidig bildningshärd. Där finnes en statsvetenskaplig fakultet, den första och tills vidare enda i landet, en kemisk-teknisk fakultet, med stadgat rykte inom industrin, en teologisk fakultet, som numera förser landet med de flesta av dess unga svenska prästmän, en humanistisk och en naturvetenskaplig fakultet, vilka visserligen än så länge inte kunna göra anspråk på fullständighet, men som ändå mäktat producera både magistrar och doktorer, och slutligen en intim liten handelshögskola som väl hävdar sig i konkurrensen om affärslivets gunst.

Det har varit motiverat att i detta sammanhang dröja litet längre vid Åbo akademi, därför att den representerar en finlandssvensk insats, som åtminstone vi i Finland numera äro stolta över. Visserligen hör man fortfarande kritik över den kraftsplittring som uppdelningen av den svenska högskoleundervisningen på två orter utgör. Men så djupt har denna kvartsekelgamla institution redan slagit rot i Åbo och så förtroendeingivande är dess växt, att kritik på denna punkt nästan blir till en kritik av naturens ordning.

Till skada kan det inte heller vara, att det finlandssvenska studentlivet blommar på två orter. Visserligen är det synd om den stora skaran av akademistudenter, som av praktiska skäl aldrig får vara med om en vårfest i Helsingfors, firad i dagar tre i det nordiska samarbetets och andra ljusa makters tecken. Men de ha annat att bjuda på i stället. De ha i sitt kårhus ett källarvalv djupt nere i jordens innandömen, som i fråga om förmåga att förleda också de trögaste subjekt till dionysisk yra fullt ut kan jämföras med den nyländska källarsalen. Och de fira en årsfest, som årligen torde vinna det nordiska rekordet i fråga om talens mängd och längd. Slutligen ha de närmare väg till Stockholm, Uppsala och Lund.

Det sista betyder mycket. De finlandssvenska studenterna ha vackra traditioner att bevara på den vägen. För pedantiska samhällsförbättrare kan det kanske någon gång förefalla som om det praktiskt påtagliga och kvantitativt mätbara resultatet av de många resorna västvert blivit skäligen magert. Magsjuka åskådare kunna rent av beskärma sig över de oräkneliga buteljer, som tömts

under dem. Men det må vara deras ensak. Sanningen är den, att de personliga band som år efter år knutits mellan svenska studenter i Sverige och Finland haft en omätbar betydelse. Politiska konstellationer förändras, strategiska argument bli gamla, också kulturella påverkningar bryta sig nya vägar, men ett ärligt kamratskap levande människor emellan binder folk vid folk med band som hålla. I Finland vet vi vad det betytt, att det i varje stad, i varje verk i Sverige under dessa tunga år alltid funnits någon, som känt personligt varmt för oss.